

כתוב (ישעיה א) כי תבאו לראות פני. כל אדם שבא ליחד את השם הקדוש, ולא מתכונן בו בלב ורצון ויראה כדי שיתברכו בו עליונים ותחתונים, זורקים את תפלתו החוצה, וכלם מכריזים עליו לרע. והקדוש ברוך הוא קורא עליו, כי תבאו לראות פני.

כי תבאו לראות הנה צריך להיות! מה זה לראות פני? אלא כל פני המלך הללו גנוזים בעמק (במקום) אחר החשכה (ישת חשך סתרו וכל וכו'), וכל אותם שיודעים ליחד את השם הקדוש כראוי מתבקעים כל אותם כתלי החשכה, ופני המלך נראים ומאירים לכל. וכשהם נראים ומאירים, כל העליונים והתחתונים מתברכים, ואז נמצאות ברכות בכל העולמות, ואז כתוב לראות פני.

מי בקש זאת מידכם, מה זה אומר? אלא מי שבא ליחד את השם הקדוש העליון, צריך ליחד מצד של זאת, כמו שכתוב (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש. כדי שיוזוגו כאחד אותם השנים, צדיק וצדיק בזווג אחד, כדי שיתברכו הכל מהם, ואלה נקראים חצריה, ככתוב (תהלים סה) אשרי תבחר ותקרב ישכן חצריה.

ואם הוא בא ליחד את השם הקדוש, ולא מתכונן בו ברצון הלב, ביראה ואהבה – הקדוש ברוך הוא אומר, מי בקש זאת מידכם רמס חצרי. זאת ודאי, שהרי לא נמצא בהם ברכות. ולא די שלא נמצא בהם ברכות, אלא ששרוי בהם הדין ונמצא דין בכל.

בא ראה, מימינו של הקדוש ברוך הוא מתעוררים כל האורות, כל הברכות וכל שמחה. בו כלול השמאל, כמו שיש באדם ימין ושמאל, והשמאל נכלל בימין, והימין כולל את הכל. וכשמתעורר הימין, מתעורר עמו השמאל, שהרי בו הוא אחוז וכולל.

ובא ראה, בשעה שאדם מרים את ידיו בתפלה ומכונן באצבעותיו למעלה, ככתוב (שמות יז) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל. שהרי בימין הכל תלוי, וכתוב (ויקרא ט) וישא אהרן את ידו, וכתוב חסר, ואז מתכונן לברך למעלה.

והקדוש ברוך הוא לא כף – בשעה שמרים ימין למעלה, אוי לתחתונים! שהרי כל הסיוע, וכל הברכות מסתלקים

מהם. מנין לנו? שכתוב נטית ימינה תבלעמו ארץ. מה זה נטית ימינה? כתרגומו, הרמת ימינה. מיד תבלעמו ארץ. וכשימין נמצאת, השמאל נמצא עמו, ואז לא שולטים הדינים בעולם. מה הטעם? משום שהימין נמצא עמו, ואם הימין מסתלקת, הרי מזדמנת השמאל, ואז מתעוררים דינים בעולם, והדין שרוי בכל.

בְּשֵׁרֵבִי שמעון היה מגיע לפסוק הזה, היה בוכה, שכתוב (איכה ב) השיב אחר ימינו. וכי אפשר שהשיב אחר ימינו? אלא משום שהקדים השמאל לרדת לעולם, והימין נשארה במקום אחר.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כתוב (ישעיה נז) הצדיק אבד. והרי בארנו את הדברים, לא כתוב הצדיק נאבד, אלא הצדיק אבד. מכל אותם פני המלך לא נמצא שאבד אלא צדיק. אבד בשני צדדים: אחד – שלא שורות בו ברכות כבתחלה, ואחד – שהתרחקה ממנו בת זוגו שהיא כנסת ישראל. נמצא שהצדיק אבד יותר מכל, ולעתיד לבא כתוב (זכריה ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלם הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא. צדיק ומושיע לא כתוב, אלא צדיק ונושע הוא. הוא נושע ודאי, והרי זה נתבאר.

יְמִינָהּ ה' נאדרי בכח. מה זה נאדרי? היה צריך להיות נאדרי! אלא בשעה ששמאל בא להזדווג בימין, אז כתוב נאדרי, תרעץ, (בכח, שנים, ולעולם וכי) ולעולם זה כף, משום ששמאל נמצא בימין ונכלל בו.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כמו שבארנו – כף זה, שאדם נמצא שנחלק. מה הטעם? כדי לקבל עמו בת זוגו שיעשו גוף אחד ממש. כשימינה, נמצא שנחלק. מה הטעם? כדי לקבל עמו שמאל. וכך זה הכל, אחד באחד. ועל זה באחד מכה ומרפא. זהו שכתוב ימינה ה' תרעץ אויב.

בֹּא ראה, שירה זו נאמרה על אותו זמן ועל הזמן שיבא לעתיד, בימים שיתעורר מלך המשיח, שכתוב ימינה ה' תרעץ אויב. לא כתב רעצת, אלא תרעץ. מה כתוב בתחלה? (איכה ב) השיב אחר ימינו מפני אויב. באותו זמן היא תרעץ אויב לעתיד לבא. והכל כף הוא. תהרס קמיה – לא כתוב הרסת, אלא תהרס. תשלח חרנה יאכלמו כקש. הכל לעתיד לבא. ימינה ה' נאדרי בכח – בזמן הזה, בעולם הזה. ימינה ה' תרעץ אויב – בזמן מלך המשיח. וברב גאנה תהרס

קמִידָ - לְבִיאַת גּוּג וּמַגּוּג. תִּשְׁלַח חֲרַנְךָ יֹאכְלֵמוּ כֶּקֶשׁ - לְתַחֲתִית
הַמֵּתִים, שְׁכַתּוֹב (דְּנִיאֵל יב) וְרַבִּים מִיִּשְׁנֵי אֲדַמַּת עֶפְרָיִם יִקְצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי
עוֹלָם וְאֵלֶּה לְחַרְפּוֹת וּלְדַרְאוֹן עוֹלָם.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲשֶׁרִי אוֹתָם שִׁישְׁאָרוּ בְּעוֹלָם. וּמִי
הֵם? בֵּא רְאֵה, לֹא יִשְׁאָרוּ בְּעוֹלָם רַק אוֹתָם מֵהוֹלִים, שְׁקִבְלוּ
אוֹת בְּרִית הַקְּדוֹשׁ, וְנִכְנְסוּ לְבְרִית הַקְּדוֹשׁ בְּאוֹתָם שְׁנֵי חֻלְקִים, כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנוֹ, וְהוּא שׁוֹמֵר אֶת אוֹתוֹ הַבְּרִית וְלֹא מִכְּנִיסוֹ לְמִקְוֵם שְׁלֹא
צָרִיךְ. אֵלֶּה הֵם יִשְׁאָרוּ וְיִכְתְּבוּ לְחַיֵּי עוֹלָם.

מִזֵּיִן לָנוּ? שְׁכַתּוֹב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנֶּשְׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם
קְדוֹשׁ יֹאמֵר לוֹ כָּל הַכְּתוֹב לְחַיִּים בִּירוּשָׁלַם. מִשְׁמַע הַנֶּשְׂאָר
בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם, שְׁכָל מִי שֶׁנִּמְוֹל, בְּשֵׁתֵי הַדְּרָגוֹת הַלְלוּ נִכְנָס.
וְאִם שׁוֹמֵר אוֹתוֹ בְּרִית כְּרֵאוֹי וְיִזְהַר בּוֹ, עָלְיוֹ כְּתוֹב הַנֶּשְׂאָר בְּצִיּוֹן
וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם. אֵלֶּה יִשְׁאָרוּ לְאוֹתוֹ זְמַן, וּבְהֵם עֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְחַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם וְלִשְׁמַח בָּהֶם. עַל אוֹתוֹ זְמַן כְּתוֹב, (תהלים קד)
יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו.

רַבִּי חֲזִיא הָיָה הוֹלֵךְ לְרַבִּי אֶלְעָזָר. מִצָּאוּ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֶצֶל רַבִּי
יוֹסִי בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוֹנִיָּא חָמִיו. עַד שֶׁהָרִים רֵאשׁוּ, רְאֵה
אֶת רַבִּי חֲזִיא. אָמַר, (ישעיה יט) בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיֶּה יִשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁיָּה
לְמִצְרַיִם וְלֹא־שׁוֹר בְּרִכָּה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר
בְּרוּךְ עַמִּי מִצְרַיִם וּמַעֲשֵׂה יְדֵי אֲשׁוֹר וְנִחַלְתִּי יִשְׂרָאֵל (וכי אשור ומצרים
הם קרובים לקדוש ברוך הוא?).

אֲלָא, עַל הַגְּלוּת שֶׁתַּעֲלֶה מִמִּצְרַיִם וּמֵאֲשׁוֹר זֶה נֹאמַר. וְאִם נֹאמַר עַל
מִצְרַיִם וְעַל אֲשׁוֹר - עַל אוֹתָם חֲסִידִים שְׁלֵהֶם שֶׁחֲזָרוּ בְּתִשׁוּבָה
וְנִשְׁאָרוּ לְעַבְדֵי אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, שְׁכַתּוֹב (תהלים עב)
וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ כָּל מְלָכִים, וְכַתּוֹב וְהָיוּ מְלָכִים אֲמֹנִיךָ וְגו'.

אָמַר לוֹ, מַה זֶה שְׁכַתּוֹב דְּרָכִיָּה דְּרָכִי נַעַם? אָמַר לוֹ, כַּמָּה טַפְּשִׁים
בְּנֵי הָעוֹלָם שְׁלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִשְׁגִּיחִים בְּדַבְּרֵי תוֹרָה, שֶׁהָרִי
דְּבַרֵי תוֹרָה (כַּמָּה סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים וְשׁ בָּהֶם) הֵם דְּרָךְ לְזִכּוֹת בְּאוֹתוֹ נַעַם ה',
שְׁכַתּוֹב דְּרָכִיָּה דְּרָכִי נַעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם. דְּרָכִי נַעַם וְדָאִי. מַה
זֶה נַעַם? כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (תהלים כז) לְחִזּוֹת בְּנַעַם ה', וְהָרִי פְרִשׁוּהָ, מִשׁוֹם
(כָּד) שֶׁהַתּוֹרָה וְדְרָכֶיהָ בָּאִים מֵאוֹתוֹ נַעַם, וְאוֹתָן דְּרָכִים מְפָרְשׁוֹת בָּהּ,
וְעַל זֶה דְּרָכִיָּה דְּרָכִי נַעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם.

אמר רבי חייא, שְׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, יָצָא אֹר מֵאוֹתוֹ נֵעַם, וְהִתְעַטַּר בּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמֵאוֹתוֹ נֵעַם הַבְּהִיקוֹ זֵיוֹם שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁל כָּל הָרְקִיעִים, שֶׁל כָּל הַכְּתָרִים. עַל אוֹתָהּ שָׁעָה כָּתוּב (שיר ג) צָאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלֵּךְ שְׁלֵמָה וּגְו'.

ואותה שָׁעָה שֶׁנִּבְּנָה הַמְּקֻדָּשׁ, הִתְעַטַּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ עֲטָרָה, וַיָּשָׁב בְּכֶסֶף וְהִתְעַטַּר בְּעֲטֻרוֹתָיו. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמְּקֻדָּשׁ, לֹא הִתְעַטַּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֲטֻרוֹתָיו, וְאוֹתוֹ נֵעַם הַתְּכֶסֶה וּנְגִנָּו.

אמר רבי אלעזר, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס מֹשֶׁה לְתוֹךְ הָעֲנָן, כְּכֹתוּב (שמות כד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעֲנָן, כְּאָדָם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּמִקְוֹם שֶׁל רוּחַ, וּפָגַשׁ בּוֹ מֶלֶאךָ גָּדוֹל אֶחָד. וְשִׁנִּינוּ שֶׁשְּׁמוֹ קְמוּא"ל, וְהוּא מְמַנֶּה עַל שָׁנִים עֶשֶׂר אֶלֶף מְמַנִּים שְׁלִיחִים. רָצָה לְהִזְדַּוֵּג בְּמֹשֶׁה. פָּתַח מֹשֶׁה פִּיּוֹ בְּשֵׁתִים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת חֻקוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ שֶׁלֵּמד אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּסֵנָה, וְהִתְרַחַק מִמֶּנּוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֶלֶף פָּרְסוֹת, וְהָיָה מֹשֶׁה הוֹלֵךְ בְּעֲנָן, וְעֵינָיו לֹוֹהֵטוֹת כְּגַחְלֵי אֵשׁ.

עד שֶׁפָּגַשׁ בּוֹ מֶלֶאךָ אֶחָד גָּדוֹל וְנִכְבָּד מִן הַקִּדְּם, וְשִׁנִּינוּ שֶׁשְּׁמוֹ הַדְּרִנְיָא"ל, וְהוּא עֲלִיוֹן עַל כָּל שְׂאֵר הַמְּלָאכִים אֶלֶף וּשְׁשִׁים רְבּוֹא פָּרְסוֹת, וְקוֹלוֹ הוֹלֵךְ בְּמֵאתִים אֶלֶף רְקִיעִים שְׁמֵקִים בְּאֵשׁ לְבָנָה. כִּיּוֹן שֶׁרָאָהּ מֹשֶׁה, לֹא יָכַל לְדַבֵּר. רָצָה לְזַרֵּק אֶת עֲצָמוֹ מִתּוֹךְ הָעֲנָן.

אמר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מֹשֶׁה, וְכִי אָתָּה שֶׁהִרְבִּיתָ דְּבָרִים עִמִּי בְּסֵנָה, שְׂרָצִיתָ לְדַעַת אֶת סוֹד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ וְלֹא פָּחַדְתָּ, וְעַכְשָׁיו אָתָּה פּוֹחַד מֵאֶחָד מִשְׁמֵשֵׁי? כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמַע מֹשֶׁה אֶת קוֹל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הִתְחַזַּק. פָּתַח פִּיּוֹ בְּשִׁבְעִים וּשְׁתֵּים אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הָעֲלִיוֹן. כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמַע הַדְּרִנְיָא"ל אֶת אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ מִפִּי מֹשֶׁה, הִזְדַּעְזַע. קָרַב אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: אֲשֶׁרִי חִלַּקְךָ, מֹשֶׁה, שֶׁהִתְגַּלָּה לְךָ מַה שֶּׁלֹּא הִתְגַּלָּה לְמֵלָאכִים הָעֲלִיוֹנִים.

והיה הוֹלֵךְ עִמּוֹ, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְאֵשׁ חֻזְקָה שֶׁל מֶלֶאךָ אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ סַנְדְּלָפוֹן. וְשִׁנִּינוּ, סַנְדְּלָפוֹן עֲלִיוֹן הוּא עַל שְׂאֵר חֻבְרָיו חִמְשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְהוּא עוֹמֵד אַחַר הַפְּרָגוֹד שֶׁל רְבוּנוֹ, וְקוֹשֵׁר לוֹ כְּתָרִים מִבְּקָשׁוֹתֵיהֶם שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּבְשָׁעָה שֶׁמִּגִּיעַ הַכְּתָר הַזֶּה

לראש המלך הקדוש, הוא מקבל את תפלות ישראל, וכל החילות ונהמונים מזדעזעים, ונוהמים ואומרים: ברוך כבוד ה' ממקום בית שכינתו.

אמר לו הדרניאל למשה, משה, אינני יכול ללכת עמך, שלא תשרף אותי האש החזקה של סנדלפון. באותה שעה הזדעזע משה, עד שהחזיק הקדוש ברוך הוא במשה, והושיבו לפניו ולמד אותו תורה. וכסה את משה באותו אור וזיו של אותו נעם, והיו פניו של משה מאירים בכל אותם הרקיעים, וכל חיל השמים היו מזדעזעים לפניו בשעה שהיה מוריד תורה.

ביון שחטאו ישראל למטה, נטל הקדוש ברוך הוא (ממשה) אלה חלקים מאותו זיו. באותה שעה רצו מלאכים עליונים, וכל אותם המונים, לשרף את משה בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא (שמות לב) לך רד כי שחת עמך. הזדעזע משה ולא יכל לדבר, עד שהרבה בתפלות ובקשות לפני הקדוש ברוך הוא.

אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, החזק בכסאי! עד שגער הקדוש ברוך הוא בכל אותם המונים ובכל אותם חילות, והחזיק משה בשני לוחות האבנים, והוריד אותם למטה, וזהו שכתוב (משלי כא) עיר גברים עלה חכם וירד עז מבטחה. ומאותו זיו שנשאר בו, היו פני משה מבהיקים. ומה באותו שנשאר בו לא היו יכולים להסתפל בפניו – באותו שהסתלק ממנו על אחת כמה וכמה.

רבי חייא אמר, 'ימינה ה' נאדרי בכח – זו התורה. ועל זה ימינה ה' תרעץ אויב. שאין דבר בעולם שישבר כחם של עמים עובדי כוכבים ומזלות פרט לשעה שישאל ישראל מתעסקים בתורה. שכל זמן שישאל ישראל מתעסקים בתורה, הימין מתחזק, ונשבר כח ותקף של עמים עובדי כוכבים ומזלות. ולכן התורה נקראת עז, כמו שנאמר (תהלים כט) ה' עז לעמו יתן.

ובשעה שישאל לא מתעסקים בתורה – מתחזק השמאל, ומתחזק כח של עמים עובדי כוכבים ומזלות, ושולטים עליהם, וגוזרים עליהם גזרות שלא יכולים לעמד בהם, ועל זה הגלו בני ישראל והתפזרו בין העמים.

זהו זה שכתוב, על מה אבדה הארץ וגו', ויאמר ה' על עזכם את תורת. שהרי כל זמן שישאל ישראל ישתדלו בתורה, נשבר כח

ותקפם של עובדי עבודה זרה, זהו שכתוב ימינך ה' תרעץ אויב. אמר רבי אלעזר, ודאי כך הוא, שכל זמן שקולם של ישראל נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וכו', כמו ששנינו (בראשית כז) הקל קול יעקב. ואם לא, אז הידים ידי עשו, והרי בארנו.

וברב גאונך תהרס קמיה. רבי חזקיה פתח ואמר, (תהלים י) למה ה' תעמד ברחוק תעלים לעתות בצרה. בשעה שחטאי העולם גורמים, הקדוש ברוך הוא עולה למעלה למעלה, ובני אדם צוחים ומורידים דמעות ואין מי שישגיח עליהם. מה הטעם? משום שהוא עולה למעלה למעלה, ונמנעת מהם תשובה, ואז פתוב וברב גאונך תהרס קמיה.

רבי יצחק אמר, פסוק זה, בשעה שמתלבש הקדוש ברוך הוא בגאונה על העמים שיתכנסו עליו, כמו שכתוב (שם ב) ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. ולמדנו, עתידים הם שבעים שרי צבאות מכל עבר (עמים) להתכנס באותו זמן בהמונים מכל העולם, ולעשות קרב על ירושלים עיר הקדש, ולאחז עצות על הקדוש ברוך הוא. ומה אומרים? נעמד על הפטרון בהתחלה, ואחר כך על עמו ועל היכלו.

אז עתיד הקדוש ברוך הוא לצחק עליהם, שכתוב יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו. באותו זמן ילבש הקדוש ברוך הוא גאונה עליהם, וישמיד אותם מן העולם, ככתוב (זכריה יד) וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים המק בשרו והוא עמד על רגליו.

רבי אבא אמר משמו של רב ייסא סבא, וכך אמר רבי שמעון, עתיד הקדוש ברוך הוא להחיות את כל אותם המלכים שהציקו לישראל ולירושלים, את אנדריאנוס, ללופינוס, ונבוכדנצר, ולסנחריב, ולכל שאר מלכי העמים שהחריבו ביתו, ולהשליט אותם כבתחלה, ויתכנסו עמהם שאר העמים. ועתיד הקדוש ברוך הוא להפרע מהם בגלוי סביב ירושלים. זהו שכתוב וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים. אשר יצבאו לא כתוב, אלא אשר צבאו. אז כתוב וברב גאונך תהרס קמיה. וזה לזמן שיבא המשיח כתוב, ושירה זו היא שירת העולמים.

וּבְרוּחַ אֲפִיךָ נַעֲרַמוּ מִים – בְּאוֹתוֹ זְמַן. וּמִשׁוֹם כֶּךָ יֵשׁ בְּאוֹתוֹ זְמַן,
וְלִזְמַנּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וְלִזְמַן גּוֹג וּמַגּוּג. נִצְבּוּ כְמוֹ נֹד –
לִזְמַן שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא חֲדוּת כָּל הָעוֹלָמוֹת.

אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אֲשִׁיג אֶחְלַק שָׁלַל. אָמַר אוֹיֵב – זֶה אוֹתוֹ מְמַנֶּה
גָּדוֹל עַל הַמְּצָרִים, בְּשַׁעַת שְׁנֵתָן לוֹ שְׁלֹטוֹן עַל יִשְׂרָאֵל, חֶשֶׁב
שִׁישְׁמִיד אוֹתָם תַּחַת שְׁלִטוֹנוֹ, אֲלֵא שְׁזָכַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָרִי
הָעוֹלָם שֶׁהָיוּ מְגַנְּיִם עֲלֵיהֶם. וְאֵל תֹּאמַר זֶה לְבָדוֹ, אֲלֵא כָּל אוֹתָם
גְּדוּלִים שִׁמְמָנִים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. וּכְשֶׁנִּתְּנָה לָהֶם
רְשׁוּת וְשְׁלֹטוֹן עַל יִשְׂרָאֵל, כָּלֵם רוֹצִים לְהַשְׁמִיד אֶת יִשְׂרָאֵל תַּחַת־יָדָם.
וְעַל זֶה, אוֹתָם עַמִּים שֶׁתַּחַת אוֹתָם הַשְׁלִיטִים הַמְּמַנִּים, כָּלֵם גּוֹזְרִים
גּוֹזְרוֹת לְהַשְׁמִיד אוֹתָם, אֲלֵא שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זֹכֵר אֶת הָרִי
הָעוֹלָם, וּמַגֵּן עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁרָאָה אֶת זֶה מָשָׂה, הִתְחִיל לְשַׁבַּח אֶת
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר, מִי כַמְכָה בְּאֵלֶם ה'.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עֵץ גָּדוֹל אֶחָד עָלְיוֹן וְחֹזֵק, בּוֹ נִזְוֵנוּ עֲלִיוֹנִים
וְתַחְתּוֹנִים, וְהוּא מְתַחֵם בְּשָׁנִים עֶשֶׂר תַּחֲוֹמִים, הִתְחַזַּק
בְּאַרְבָּעָה צְדָדֵי הָעוֹלָם שֶׁהִסְתּוֹכְבוּ (שֶׁהִתְחַבְּרוּ) בְּמִקּוֹמָם. שְׁבַעִים עֲנָפִים
עוֹלִים בְּתוֹכּוֹ וְנִזְוֵנִים מִמֶּנּוּ, בְּעֵקֶר שְׁרָשָׁיו יוֹנְקִים הֵם סְבִיבוֹ, וְאוֹתָם
הָעֲנָפִים שֶׁנִּמְצָאִים בְּעֵץ.

כְּשֶׁמַּגִּיעַ שְׁלִטוֹנוֹ שֶׁל כָּל עֵנָף וְעֵנָף, כָּלֵם רוֹצִים לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל
גּוֹף הָעֵץ שֶׁהוּא עֵקֶר שֶׁל כָּל הָעֲנָפִים, אוֹתוֹ שְׁשׁוֹלֵט
עֲלֵיהֶם, וְיִשְׂרָאֵל אֶחָזִזִים בּוֹ. כְּשֶׁמַּגִּיעַ עֲלֵיהֶם הַשְׁלֹטוֹן שֶׁל אוֹתוֹ גּוֹף
הָעֵץ, הַחֲלַק שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הוּא רוֹצֵה לְשַׁמַּר אוֹתָם וְלִתֵּת שְׁלוֹם בְּכֻלָּם,
וְעַל זֶה שְׁבַעִים פָּרִים שֶׁל חַג הַסְּכוּת, לִתֵּת שְׁלוֹם לְשְׁבַעִים עֲנָפִים
שֶׁבְּתוֹךְ הָעֵץ.

וְעַל זֶה מִי כַמְכָה בְּאֵלֶם ה'. (מִה זֶה בְּאֵלִים? הָעֵץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה א) כִּי יִבְשׁוּ
מֵאֵילִים אֲשֶׁר חִמְדְּתֶם. שְׁאוֹתוֹ עֵץ שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים לְדָפוּס אֶחָד
שֶׁהָיָה חֲקוּק בְּתוֹכוֹ, וְנִקְרָא אֵילִים עֵץ) מִי כַמְכָה שִׁיעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ
וִירְחֵם עַל הַכֹּל. מִי כַמְכָה בְּכָל אוֹתוֹ סְבִיב הָעֵץ, שְׂאֵף עַל גֵּב שֶׁהוּא
שׁוֹלֵט – שׁוֹמֵר אֶת הַכֹּל, שׁוֹמֵר אֶת כָּל הַשְּׂאֵר, וְלֹא רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת
עִמָּהֶם כְּלִיּוֹן. מִי כַמְכָה נֶאֱדָר בְּקִדְּשׁ – בְּאוֹתוֹ כַּחַ עָלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא קִדְּשׁ,
נֶאֱדָר בְּקִדְּשׁ מִמֶּשׁ, וְנִקְרָא כַחַ ה' נֵעַם ה', וְהָרִי בְּאַרְנוֹ אֶת הַדְּבָרִים.

מי כמכה באלם ה'. רבי יוסי פתח, (קהלת א) ראיתי את כל המעשים אשר נעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח. שלמה המלך שהתעלה בחכמה? תרה על כל בני העולם, איך אמר שכל המעשים הם הבל ורעות רוח? יכול אף מעשה הצדקה? והרי כתוב (ישעיה לב) והיה מעשה הצדקה שלום? אלא הרי פרשנה, כתוב כל המעשים אשר נעשו תחת השמש. שונה מעשה הצדקה, שהוא למעלה מן השמש.

והנה הכל הבל ורעות רוח, מה זה אומר? אם תאמר הכל הבל כמו שבארנו, שהוא בסוד החכמה, כמו שנאמר הבל הבלים אמר קהלת. ואותם הבלים קיום של העולם שלמעלה ושלמטה. מה תאמר בזה שכתוב כאן הכל הבל ורעות רוח? [והרי דבר זה תחת השמש כתוב].

אף כף פרשנה וכף הוא. בא ראה, בשעה שהמעשים מכשרים למטה ואדם משתדל בעבודת המלך הקדוש - מאותו דבר שעושה, נעשה ממנו הבל למעלה, ואין לה הבל שאין לו קול שעולה ומתעטר למעלה, ונעשה סגור לפני הקדוש ברוך הוא.

וכף אותם מעשים שמשתדל בהם האדם שאינם עבודת הקדוש ברוך הוא - מאותו דבר שעושה, נעשה ממנו הבל, והולך ומשוטט בעולם. וכשיוצאת נשמת האדם, אותו הבל מגלגל אותו בעולם כאבן בכף הקלע, ככתוב (שמואל א-כח) ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע.

מהו יקלענה? אותו הבל שמגלגל אותו סביבו בעולם, ואז כל הדברים שנעשים [ואותם שתחת השמים] שאינם עבודת הקדוש ברוך הוא, נעשה מהם הבל, שהוא שברון רוח, שמשבר את הרוח שעולה ויורדת ומתגלגלת בעולם. זהו שכתוב הבל ורעות רוח. אבל אותו דבר שהוא עבודת רבנו, זה עולה [נקרא] מעל לשמש, ונעשה ממנו הבל קדוש, וזהו הזרע שזרע האדם באותו עולם, ומה שמו? צדקה, שכתוב (הושע י) זרעו לכם לצדקה.

זה מה שמנהיג את האדם, כשתצא ממנו נשמתו, ועולה לה למקום של כבוד שלמעלה נמצא לה צרר בצרור החיים. זהו שכתוב (ישעיה נח) והלך לפניך צדקה, כדי להנהיג אותך, להעלות אותך [ממקום] למקום שנקרא כבוד ה', שכתוב כבוד ה' יאספה.

כָּל אוֹתָן נִשְׁמֹת שְׁאוֹתוֹ הֵבֵל קָדוֹשׁ מִנְהִיג אוֹתָן, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא כְבוֹד ה' כּוֹנֵס אוֹתָן לְתוֹכּוֹ וְנִצְרָרוֹת בּוֹ. [זֶהוּ שְׁכָתוֹב כְּבוֹד ה' יִאֲסֶפֶךָ] וְזֶה נִקְרָא נִחַת רוּחַ. אָבֵל הָאֲחֵר נִקְרָא רְעוּת רוּחַ. אֲשֶׁרִי הַצְדִּיקִים שְׁכָל מַעֲשֵׂיהֶם מֵעַל לְשִׁמְשׁ, וְזוֹרְעִים זֶרַע שֶׁל צְדָקָה לְזִכּוֹת אוֹתָם לְעוֹלָם הַבָּא, וְעַל זֶה כְּתוּב (מִלֵּאכִי ג) וְזָרְחָה לְכֶם יִרְאִי שְׁמִי שְׁמֵשׁ צְדָקָה.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּא רְאָה, בְּתַחֲלָה כְּשֶׁנִּבְנְהָ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, לֹא נִבְנְהָ אֶלָּא בְּדִין וְרִגּוּז, כְּכֶתוּב (יִרְמִיָּה לב) כִּי עַל אִפִּי וְעַל חֻמַּתִּי וְגו', מִשּׁוּם שֶׁבְּמִקּוֹם הַדִּין שְׁרוּי. לְעֵתִיד לְבֹא עֵתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָנוֹת אוֹתוֹ וְלִהְתְּקִינוֹ בְּדַרְגָּה אַחֲרַת עֲלִיוֹנָה שֶׁנִּקְרָאת צְדָקָה, שְׁכָתוֹב (יִשְׁעִיָּה נד) בְּצְדָקָה תִּכּוֹנְנִי. מִשּׁוּם כֶּךָ יִתְקִים [בּוֹ], וְשָׁמוּ מִמֶּשׁ יִקְרָא צְדָק. מִנֵּיִן לָנוּ? שְׁכָתוֹב (יִרְמִיָּה כג) וְזֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָאוּ ה' צְדָקָנוּ.

נְטִיטָה יְמִינֶךָ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ. הֲרִי נֶאֱמַר שֶׁהִרְמַת יְמִינֶךָ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֲרִי הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַחֲבָרִים, שְׁכָאֲשֶׁר הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַמְּצָרִים מִתַּחַת לַמַּיִם, אָמַר לְאֶרֶץ: כְּנָסִי אוֹתָם לְתוֹכֶךָ. וְלֹא רָצְתָה. עַד שֶׁהוֹשִׁיט הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יְמִינוֹ כְּנִגְדָּה וְהַשְּׁבִיעַ אוֹתָהּ, אִזּוּ בָלְעָה אוֹתָם הָאֲדָמָה. זֶהוּ שְׁכָתוֹב תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נְטִיטָה יְמִינֶךָ – לְהַפְרִידָהּ מִן הַשְּׂמַאל, וְאִזּוּ נַעֲשֶׂה בָּהֶם דִּין.

נְחִיטָה בְּחִסְדֶּךָ עִם זֹו גְּאֻלְתָּ, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (תְּהִלִּים מד) כִּי יְמִינֶךָ וְזוֹרְעֶךָ וְאוֹר פְּנִיֶךָ כִּי רָצִיתָם. כִּי יְמִינֶךָ – זֹו גְּדוּלָה. נִהְלַת בְּעֶזְבֶּךָ – זֶה שְׁכָתוֹב וְזוֹרְעֶךָ, זֹו גְבוּרָה. אֶל גְּוָה קְדָשְׁךָ – זֶה שְׁכָתוֹב וְאוֹר פְּנִיֶךָ כִּי רָצִיתָם, זֶה צְדִיק. וְכֻלָּם נִמְצְאִים בְּכָתוּב.

תַּפִּלָּה עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וּפְחָד. אֵימָתָה? אֵימָה הִיָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶה אֵימָתָה, שֶׁהֲרִי אֵינִן לָךְ אוֹת אוּ מְלָה אַחַת בְּתוֹרָה שְׁאִין בָּהּ סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים? מַה זֶה אֵימָתָה? אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּלוֹמַר יִרְאֵת הַשְּׁכִינָה.

כְּמוֹ זֶה תִּבְאָמוּ וְתִטְעַמוּ בְּהַר נִחְלָתְךָ וְגו'. תִּבְאָמוּ וְתִטְעַמוּ? תִּבְיָאֵם וְתִטְעַם הִיָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶה תִּבְאָמוּ? אֶלָּא רוּחַ הַקָּדֵשׁ אוֹמְרַת עַל אוֹתוֹ הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן שֶׁמֶל יְהוֹשֻׁעַ וְהַתְּגָלָה בָּהֶם גְּלוּי שֶׁל הַרְשָׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁאֵלָה אַחֲזוּזִים בּוֹ, וְאֵלָה רְאוּיִים לְרִשְׁתָּ אֶת הָאֶרֶץ, כְּכֶתוּב (יִשְׁעִיָּה ס) וְעַמּוֹ כָּלָם צְדִיקִים

לעולם יירשו ארץ. שכל מי שנמול והתגלה בו רשם הקדוש ושומר אותו, נקרא צדיק. משום כך, לעולם יירשו ארץ.

ועל זה תבאמו, ו' יתרה. תבאמו לאותם האחוזים בו' (תפארת). ותטעמו, כנאמר נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. לאותם שאחוזים בו', ולאותם אחרונים התעורר הדבר. ואין לה דבר בתורה או את קטנה בתורה שאין בה סודות עליונים וטעמים קדושים. אשרי חלקם של היודעים בהם.

רעיא מהימנא

מצוה לבנות בית מקדש למטה כמו בית המקדש שלמעלה, כמו שנאמר מכון לשבתך פעלת ה'. שצריך לבנות בית מקדש למטה ולהתפלל בתוכו תפלה בכל יום, לעבוד את הקדוש ברוך הוא, שהרי תפלה נקראת עבודה.

ואותו בית הכנסת צריך לבנותו ביפי רב ולתקנו בכל התקונים, שהרי בית הכנסת שלמטה עומד כנגד בית הכנסת שלמעלה.

בית המקדש למטה הוא עומד כמו בית המקדש שלמעלה, שעומד זה כנגד זה. ואותו בית מקדש, כל תקונו וכל עבודותיו וכל אותם כלים ושמשים, כלם הם כמו שלמעלה. המשכן שעשה משה במדבר, הכל היה כמו שלמעלה.

בית המקדש שבנה שלמה המלך, הוא בית מנוחה כדגמא עליונה בכל אותם תקונים, להיות בתקון שלמעלה בית מנוחה וירשה. כך בית הכנסת צריך בכל תקוני היפי, להיות כדגמא עליונה, להיות בית תפלה, לתקן תקונים בתפלה, כמו שבארוה.

ואותו בית מקדש שיהיו בו חלונות, שכתוב (דניאל ו) חלונות פתוחים. כמו שלמעלה. ועל זה (שיר ב) משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. ואם תאמר, אפלו בשדה, כדי שהרוח תהיה עולה? לא כך, שהרי אנו צריכים בית, ואין להמצא בית למטה כמו בית עליון, להוריד דיור עליון לדיור תחתון.

ועוד, שאותה תפלה ואותה רוח צריכים לעלות ולצאת מתוך מצוקה בדרך ישרה כנגד ירושלים. ועל זה כתוב מן המצר קראתי יה. שצריך מקום דחוק בצרה לשלח בתוכו אותה רוח שלא יסטה ימינה או שמאלה. ובשדה לא יכול הקול לשלח אותו כך,

שְׁהָרִי כְּמוֹ זֶה קוֹל הַשׁוֹפָר נִדְחָה הַחוּצָה בְּדֶרֶךְ יֵשֶׁר מִתּוֹךְ מְקוֹם דְּחוּק, וְהוֹלֵךְ וּבֹקֵעַ רְקִיעִים, וְעוֹלָה בְּעֲלִיָּה לְעוֹרֵר רוּחַ שְׁלִמְעֵלָה.

וְאִם תֹּאמְרוּ, הֲרֵי כְּתוּב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה? שׁוּחָה יִצְחָק, שְׂדֵבֶר אַחַר הָיָה בּוֹ מָה שֶׁלֹּא הָיָה בְּכָל הָעוֹלָם. וְעוֹד, שְׁפָסוּק זֶה לֹא לָזֶה הוּא בָּא, שְׂוֹדָאֵי בְּשָׂדֵה לֹא הָיָה מִתְפַּלֵּל, וְהֲרֵי בְּאַרְנוֹ. (ע"כ רעיא מהימנא)

שְׂנִינּוּ, אָמַר רַבִּי אַבְא, אֲשֶׁרִי חֲלַקְס שֶׁל אוֹתָם שְׂזַכָּאִים לוֹמַר שִׁירָה זוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׂזַכָּאִים לְאַמְרָה לְעוֹלָם הַבָּא. וְשִׁירָה זוֹ נִבְנְתָה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת קְדוּשׁוֹת חֲקוּקוֹת וּבְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וְהִכָּל נִרְשָׁם בְּשֵׁם הַקְּדוֹשׁ, וְהִכָּל שְׁלֵמוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְהֲרֵי עוֹרְרָנוּ הַדְּבָרִים.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם וְאוֹמְרִים שִׁירָה, הַתְּגַלָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם, וְכָל מְרַכְבוֹתָיו וְחִילוֹתָיו, כְּדִי שִׁיכִירוּ אֶת מַלְכָם שֶׁעָשָׂה לָהֶם כָּל אוֹתָם נִסִּים וּגְבוּרוֹת, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יִדַע וְהִתְבּוֹנֵן מָה שֶׁלֹּא יִדְעוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ שְׂאֵר נְבִיאֵי הָעוֹלָם.

שְׂאֵם תֹּאמַר שֶׁלֹּא יִדְעוּ וְלֹא הַדְּבִיקוּ הַשִּׁיגוּ חֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה – מִן הַשִּׁירָה הַזֹּאת תִּרְאֶה שְׁכָלָם הַסֵּתְפָלוּ בְּחֲכָמָה וְיִדְעוּ דְבָרִים וְאָמְרוּ. שְׂאֵם לֹא כֶּף, אֵיךְ אָמְרוּ כָּלֵם מְלִים אַחִידוֹת שֶׁלֹּא סָטוּ אֵלָה מֵאֵלָה, וּמָה שְׂאֵמַר זֶה – אָמַר זֶה, וְלֹא הַקְּדִים מְלָה זוֹ לְמְלָה זוֹ, אֵלָא כָּלֵם בְּמִשְׁקַל אֶחָד, וְרוּחַ הַקְּדֹשׁ בְּפִי כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְכָל הַדְּבָרִים נֶאֱמְרוּ כְּאֵלוֹ יִצְאוּ מִפֶּה אֶחָד? אֵלָא וְדָאֵי כָּלֵם בְּחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה הַסֵּתְפָלוּ, וְיִדְעוּ דְבָרִים עֲלִיּוֹנִים, וְרוּחַ הַקְּדֹשׁ בְּפִי כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

וְאֶפְלֹ אוֹתָם שְׂבַמְעֵי אִמָּם הָיוּ כָּלֵם כְּאֶחָד אוֹמְרִים שִׁירָה, וְהָיוּ כָּלֵם רוֹאִים מָה שֶׁלֹּא רָאָה יַחְזַקְאֵל הַנְּבִיא, וְעַל כֶּף הָיוּ כָּלֵם מְסִתְפָלִים כְּאֵלוֹ רוֹאִים עֵינַי בְּעֵינַי. וְכִשְׁסִימוּ הַדְּבָרִים, כָּלֵם מְבַשְׂמִים בְּנַפְשָׁם וְתֹאבִים לְרֹאוֹת וְלִהְסִתְפָּל, וְלֹא הָיוּ רוֹצִים לְנִסְעַ מִשָּׁם מְרַב הַשְּׂתוֹקְקוֹת.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה אָמַר מִשָּׁה לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: בְּנִיךָ לֹא רוֹצִים לְנִסְעַ מִן הַיָּם מְרַב הַשְּׂתוֹקְקוֹת לְהִסְתְּפָל בְּךָ. מָה עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? הִסְתִּיר אֶת כְּבוֹדוֹ הַחוּצָה לְמִדְבַר, וְשֵׁם הַתְּגַלָּה וְלֹא הַתְּגַלָּה.

אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל: כִּמָּה (פְּעָמִים לְנִסְעַ מִשָּׁם, וְלֹא רָצוּ) פְּעָמִים אָמַרְתִּי לְנִסְעַ מִשָּׁם וְלֹא רָצִיתֶם? עַד שֶׁהִרְאָה לָהֶם זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּמְדָּבָר, וּמִיָּד הָיוּ תֹאבִים. וְלֹא נָסְעוּ, עַד שֶׁאָחַז בָּהֶם מֹשֶׁה וְהִרְאָה לָהֶם זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּמְדָּבָר. אֲזַי מֵרַב תְּשׁוּקָה וְרָצוֹן לְהִסְתַּכֵּל הִסִּיעַ אוֹתָם מֹשֶׁה. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיָּם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מְדָבַר שׁוּר. מֵה זֶה מְדָבַר שׁוּר? מִנְהִיג שֶׁהָיוּ רוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, וְעַל זֶה נִקְרָא מְדָבַר שׁוּר – שֵׁם הִסְתַּכְלוּת.

וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמְדָּבָר וְלֹא מָצְאוּ מַיִם. וְאֵין מַיִם אֲלֵא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נה) הוּי כָּל צִמָּא לָכוּ לַמַּיִם. אָמַר רַבִּי יִיסָא, וְכִי מִי נָתַן לָהֶם כָּאֵן תוֹרָה, וְהָרִי עַד עַכְשָׁיו לֹא נִתְּנָה לָהֶם תוֹרָה?

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֵם יֵצְאוּ לַמְדָּבָר לְהִסְתַּכֵּל, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָטַל זִיו כְּבוֹדוֹ מִשָּׁם, וְהֵם הִלְכוּ לְהִסְתַּכֵּל [לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא] בּוֹ וְלֹא מָצְאוּ אוֹתוֹ. וְלִמְדַנּוּ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא תוֹרָה, וְאֵין מַיִם אֲלֵא תוֹרָה, וְאֵין תוֹרָה אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּמְדָּבָר, הִתְגַּלָּה עֲלֵיהֶם רְשׁוּת אַחֲרֵת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, אוֹתוֹ שֶׁשׁוּלֵט בַּמְדָּבָר, וּפְגַשׁ בָּהֶם שָׁם. רָאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁזֶה לֹא הָיָה אוֹתוֹ זִיו כְּבוֹד מְלָכָם. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּבְאוּ מִרְתָּה וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁתֵּת מִיָּם מִמֶּרְהָ. מָה הִטְעַם? כִּי מָרִים הֵם. לֹא הִתְבַּשְׂמָה נַפְשָׁם כְּבִתְחִלָּה. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שֶׁבֵּא לְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם. מָה כָּתוּב? וַיִּצְעַק אֵל ה' וַיֹּרְהוּ ה' עֵץ, וְאֵין עֵץ אֲלֵא תוֹרָה, שְׁכָתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ. וְאֵין תוֹרָה אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. רַבִּי אֲבָא אָמַר, אֵין עֵץ אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁכָתוּב (דברים כ) כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה, עֵץ הַשָּׂדֶה וְדָאֵי, זֶה עֵץ שָׂדֶה שֶׁל תְּפוּחִים קְדוּשִׁים (מַלְכוּת). וּכְשֶׁהִתְגַּלָּה זִיו כְּבוֹד מְלָכָם עֲלֵיהֶם, אֲזַי וַיִּשְׁלַף אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם. מֵה זֶה וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם? שֶׁקִּטְגוֹר נַעֲשֶׂה סִגְוֹר.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, בֵּא רְאָה, בִּתְחִלָּה כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְבְרִית שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא נִכְנְסוּ כְּרָאוּי, מָה הִטְעַם? כִּי נִמְלוּ וְלֹא נִפְרְעוּ, וְלֹא הִתְגַּלָּה הַרְשָׁם הַקְּדוֹשׁ. כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעוּ לְכָאֵן מֵה כָּתוּב? שֵׁם שָׁם לֹו חֵק וּמִשְׁפָּט. שֵׁם נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְשָׁנֵי חֲלָקִים קְדוּשִׁים בְּאוֹתוֹ גְּלוּי שֶׁהִתְגַּלָּה הַרְשָׁם שְׁלָהֶם, וְנִקְרָאוּ חֵק וּמִשְׁפָּט. חֵק – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

(משלי לא) ונתתן טרף לבייתה וחק לנערתייה. ומשפט - כמו שנאמר משפט לאלהי יעקב. ושם נסוהו - באותו אות קדש, כמו שנאמר כי חק לישראל הוא. בספרו של רבי ייבא סבא אמר הדבר על אותו מטה קדוש.

ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך. ויאמר, מה זה ויאמר? לא כתוב מי אמר את זה. אלא הקדוש ברוך הוא אמר. רבי חזקיה אמר, ששמענו (משמע) אמירה סתם מאמירה סתם, שכתוב (שמות כד) ואל משה אמר עלה אל ה'. אמר, לא כתוב מי אמר. אף כאן ויאמר סתם, ולא כתוב מי אמר.

אמר רבי יוסי, משמע שכתוב ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ, מכאן משמע ויאמר, ומשמע מי אמר דבר זה. לקול ה' אלהיך? לקולי הנה צריך להיות! אלא לאותו קול שנכנסו בו.

אמר רבי אבא, אחר שהתגלה בהם רשם הקדוש, נכנסו בשני חלקים קדושים, כמו שנאמר, וכיון שנכנסו בשני אלה, נכנסו בשני החלקים האחרים הללו, שכאשר יעלו בשני האחרים הללו, יתחברו באלה ולא ימנעו הברכות, ולכן באלה מגיעות הברכות (ומשום כך באלה מגיעים) עד המלך הקדוש.

וממקומו של הכתוב נשמע הדבר, שכתוב ויאמר אם שמוע תשמע. ויאמר - זה המלך הקדוש. ומה אמר? אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך, כמו שנאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא - זו כנסת ישראל. והישר בעיניו תעשה - זה צדיק. והאזנת למצותיו - זה נצח. ושמרת כל חקיו - זה הוד. כיון שנכנסו באלה, הרי הגיעו למלך הקדוש. אחר כך מה כתוב? כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך. כי אני ה' - זה המלך הקדוש.

נפתחו שערי החכמה על הרשב"י, להאיר לכל ישראל עד קץ הימים
רק בימי רשב"י, אחרי שלש עשרה שנה אשר היה במערה, נפתחו שערי
החכמה עליו, להאיר לכל ישראל עד קץ הימים.
(רבינו משה חיים לוצאטו, הרמח"ל, אדיר במרום, עמוד י"ג)